

Literatura

- Bayart, Jean-François; Ellis, Stephen a Hibou Béatrice. 1999. „From Kleptocracy to Felonious State?“ In: *The Criminalization of the State in Africa*. Eds. Jean-François Bayart, Stephen Ellis a Hibou Béatrice. Bloomington: Indiana University Press, 1–31.
- Brooks, Stephen G. 2005. *Producing Security: Multinational Corporations, Globalization, and the Changing Calculus of Conflict*. New York: Princeton University Press.
- Bunker, Robert J. a Sullivan, John P. 2003. „Drug Cartels, Street Gangs, and Warlords.“ In: *Non-State Threats and Future Wars*. Ed. Robert J. Bunker. New York: Frank Cass.
- Caryl, Christian a Kashiwagi, Akiko. 2007. „The Modernizing Mob.“ *Newsweek* 150, č. 25.
- Chin, Ko-Lin; Zhang, Sheldon a Kelly, Robert J. 2001. „Transnational Chinese Organized Crime Activities: Patterns and Emerging Trends.“ In: *Combating Transnational Crime: Concepts, Activities and Responses*. Ed. Phil Williams a Dmitri Vlassis. Milano: International Scientific and Professional Advisory Council, 127–154.
- Ghazvinian, John. 2007. *Untapped: The Scramble for Africa's Oil*. New York: Harcourt books.
- Haida, Tina. 1998. „Extortion Japanese Style.“ *Business Ethics* 7, č. 1, 2–6.
- Shikata, Ko. 2006. „Yakuza – organized crime in Japan.“ *Journal of Money Laundering Kontrol* 9, č. 4, 416–421.
- Napoleoni, Loretta. 2007. *Teror s.r.o.* Praha: Metafora.
- Naim, Moisés. 2005. *Illicit: How Smugglers, Traffickers, and Copycats Are Hijacking the Global Economy*. New York: Anchor Books.
- Strmiska, Maxmilián. 2001. *Terorismus a demokracie: Pojetí a typologie subverzivního teroristického násilí v soudobých demokraciích*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity.
- Mareš, Miroslav. 2005. *Terorismus v ČR*. Brno: Centrum strategických studií.
- Oliviera, Ricardo Soares de. 2007. *Oil and Politics in the Gulf of Guinea*. New York: Columbia University Press.
- Williams, Phil. 2001. „Organizing Transnational Crime: Networks, Markets and Hierarchies.“ In: *Combating Transnational Crime: Concepts, Activities and Responses*. Ed. Phil Williams a Dmitri Vlassis. Milano: International Scientific and Professional Advisory Council, 57–87.
- Volkov, Vadim. 2002. „Who Is Strong When the State Is Weak? Viloent Entrepreneurship in Russia's Emerging Markets.“ In: *Beyond State Crisis: Postcolonial Africa and Post-Soviet Euroasia in Comparative Perspective*. Ed. Mark R. Beissinger a Crawford Young. Washington D.C.: Woodrow Wilson Center Press, 81–104.
- Smolík, Josef; Šmíd, Tomáš a Vařura, Vladimír, eds. 2007. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity.
- White, Jonnathan R. 2005. *Terrorism and Homeland Security: an Introduction*. New York: Wadsworth Publishing.

Petr Zelinka

Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity

Věra Stojarová:

SOUČASNÉ BEZPEČNOSTNÍ HROZBY ZÁPADNÍHO BALKÁNU. KRITICKÁ ANALÝZA KONCEPTU BEZPEČNOSTI KODAŇSKÉ ŠKOLY

Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. 296 stran.

Předkládaná monografická studie Věry Stojarové „*Současné bezpečnostní hrozby západního Balkánu*“ s podtitulem „*Kritická analýza konceptu bezpečnosti Kodaňské školy*“ je nejnovější publikací zabývající se problematikou západního Balkánu v českém politologickém prostředí. Samotná publikace má jasnou formu studie, ve které si autorka klade dva cíle: 1) kritickou analýzu Kodaňské školy nahlíženou prizmatem balkánských studií a 2) analýzu bezpečnostních hrozeb západního Balkánu s časovým omezením od rozpadu SFRJ až po současnost za použití rozšířeného konceptu bezpečnosti (s. 7).

Zvláštnost Kodaňské školy spočívá v jejím radikálním přístupu k otázce a chápání konceptu bezpečnosti. Tradiční vojenské chápání bezpečnosti je rozšířené o nevojenské parametry – politickou, sociální, ekonomickou a environmentální bezpečnost. V případě západního Balkánu Stojarová dokazuje velice úzkou provázanost a přímý vliv jednotlivých skupin bezpečnostních hrozeb s jinou skupinou. Zároveň se jí podařilo v případě Balkánu ukázat na důležitou charakteristiku, a to je vzájemné ovlivňování nejen jednotlivých skupin bezpečnostních hrozeb, ale také vzájemnou závislost balkánských zemí vůči sobě, kde destabilizace jednoho celku může vést k destabilizaci jiného.

Při analýzách jednotlivých kategorií hrozeb rozdělila autorka každou kapitolu do subkapitol, ve kterých rozebírala každou hrozbu na úrovni konkrétních států. V porovnání s ostatními příklady je patrná orientace autorky na albánský jazykový prostor.

Při čtení studie bylo zajímavé překonat relativně zabudovaný reflex a komparaci s podobnými publikacemi zabývající se touto geografickou oblastí. Absolutní většina publikací nejen české provenience, ale také zahraniční, včetně západobalkánských, se v drtivé většině případů zabývá posledními válečnými událostmi, respektive se zaměřuje na konkrétní oblast, jako je např. problematika etnicity, nacionalismu, médií, činností paravojskových jednotek atd. Komplexní analýza širšího (kodaňského) konceptu bezpečnostních hrozeb zatím nebyla napsána, což byl důvod prvopočáteční skepse a kritického pohledu k prvotnímu dojmu, že publikace jen povrchně popisuje dané problémy. Skutečnost je ovšem taková, že se autorce podařilo uchopit tak pestrou problematiku efektivně a přehledně a balkánská studia, především pak bezpečnostní rovinu posunout o kousek dál.

Autorka si publikaci rozdělila do šesti základních kapitol. Stěžejní část díla je zaměřena právě na analýzu hlavních kategorií

bezpečnostních hrozeb definovaných Kodaňskou školou, s tím, že „*výsledkem práce by mělo být zjištění míry validity konceptu Kodaňské školy aplikovaného na analýze bezpečnostních hrozeb západního Balkánu*“ (s. 8).

Na základě teoretického vymezení chápání bezpečnosti Kodaňské školy se Stojarová pokouší aplikovat tyto závěry přímo na konkrétních příkladech. V první a nejrozsáhlejší části analýzy se autorka zaměřuje na bezpečnostní hrozby vojenského charakteru (kapitola 3). V dalších částech se pak zaměřuje na další kategorie, jako jsou politicko-sociální (kapitola 4), ekonomické (kapitola 5) a environmentální hrozby (kapitola 6).

Při analýze bezpečnostních hrozeb vojenského charakteru vychází Kodaňská škola z tradičního pojetí, kdy je nejdůležitějším referenčním objektem vojenského sektoru stát a vládnoucí elity jako nejdůležitější sekuritizační aktér. V případě západního Balkánu a válečných zkušeností z minulosti rozšířila Stojarová, respektive zúžila (vzhledem k rozsahu sekuritizačních aktérů v tomto prostředí), charakter sekuritizačních subjektů na zástupce států, kvazistátů a národů. Autorka popsala hlavní aktéry, jako jsou oficiální ozbrojené složky jednotlivých států, neoficiální, ale vlivní aktéři vojenské bezpečnosti regionu, jako např. paramilitární jednotky, guerillové skupiny nebo ozbrojené složky kvazistátů. V minulosti představovaly vojenské hrozby nejvýznamnější nebezpečí na západním Balkáně, avšak současná situace je podle Stojarové jiná, neboť ani jeden aktér nemá dostatečné prostředky, aby vojenské hrozby učinil reálnými. Jedinou vojenskou hrozbu tak představují albánské polovojskové organizace.

Ze sociálněvědeckého pohledu vojenské hrozby nejsou v porovnání s ostatními kategoriemi těmi nejzajímavějšími. Politologické a sociologické prostředí zcela jistě ocení čtvrtou kapitolu zabývající se politicko-sociálními hrozbami. Podle Kodaňské školy

politickou bezpečnost lze zařadit mezi nevojenská hrozby ohrožující suverenitu státu, respektive jeho vnitřní nebo vnější legitimitu. Mezi hlavní referenty přitom spadají státy, kvazistáty, menšiny, klany, transnacionální hnutí, světová náboženství, sekty nebo ideologická hnutí, zatímco k nejčastějším objektům sociálního sektoru lze zařadit národy, etnické skupiny, kmeny, náboženství, rasy, civilizace. Jak ovšem ukazuje Stojarová, v prostředí západního Balkánu se aktéři sociální a politické bezpečnosti překrývají (s. 127).

V této kapitole autorka popisuje vztahy a vzájemné vnímání jednotlivých aktérů často jako hrozbu druhého vůči vlastní skupině. Tento vztah je zastoupen prakticky ve všech západobalkánských státech, kde docházelo nebo stále dochází ke vzniku vzájemného pocitu ohrožení, a to především ve vztahu stát – národnostní menšina nebo na relaci většinová a menšinová etnická skupina. Autorka popisuje specifické mezietnické vztahy, jako např. vztahy Chorvatů a Srbů v Chorvatsku, vzájemné vztahy všech tří konstitutivních národů v Bosně a Hercegovině, postavení albánské etnické skupiny v regionu a ve vztahu k sousedním národům nebo otázku vytváření černohorské identity. Převážná část této kapitoly se zabývá otázkami spojenými s problematikou vztahů etnických Albánců nejen k ostatním národům v regionu, ale též problematikou Albánie jako *weak state*. S ohledem na velice skromnou nabídku informací v českém politologickém prostředí zabývajícím se otázkou Albánie a Albánců je autorčin fokus na tuto skupinu značným přínosem.

Následující kategorie (pátá kapitola) se zaměřuje na ekonomickou bezpečnost. Podle Kodaňské školy je jedinou bezpečnostní hrozbou ekonomického sektoru globální krize mezinárodní ekonomiky. Stojarová ovšem ukazuje, že toto pojetí není možné uplatnit v prostředí západního Balkánu (s. 211), ale že i regionální ekonomická krize může

vyústit v bezpečnostní hrozbu ekonomického sektoru. Jako hlavní ekonomická hrozba západního Balkánu je uváděn organizovaný zločin, který v tomto prostředí získal bezpečné zázemí. „*Série balkánských konfliktů z poslední dekády minulého století vytvořila společně s mezinárodními sankcemi vůči SRJ ideální podmínky pro organizovaný zločin, který prorostl všemi úrovněmi státní správy většiny zemí jihovýchodní Evropy*“ (s. 228). V této kapitole autorka přibližuje čtenářům problémy spojené s organizovaným zločinem v konkrétních západobalkánských zemích, s důrazem na oblasti obývané Albánci, jako „*epicentra bezpečnostních hrozeb ekonomického sektoru*“ (s. 230). Jako výtku by bylo možné označit absenci podrobnějšího popisu dopadu ekonomických sankcí a embarga OSN vůči SRJ a blokády Makedonie ze strany Řecka v 90. letech 20. století.

Posledními hrozbami probíranými nejen v této studii, ale obecně při Kodaňské škole je environmentální sektor (šestá kapitola). Environmentální hrozby jsou v porovnání s předchozími méně relevantní, ale v poměru k bezpečnosti jedince se jedná o významný sektor. Špatný stav životního prostředí v regionu je jednak důsledkem četných ozbrojených konfliktů a jednak nezodpovědným přístupem místního obyvatelstva vůči kvalitě životního prostředí. Stojarová ovšem uvádí jedno delikátní zjištění, které je možné slyšet i při běžných rozhovorech s osobami zabývajících se problematikou životního prostředí v zemích západního Balkánu, a to, že „*válka měla i pozitivní dopad na životní prostředí; řada zničených industriálních provozů již neznečišťuje svým odpadem vodní toky*“ (s. 234). Environmentální hrozby jsou sice uvedeny na posledním místě, ale jejich význam je značný, pokud se vezme v úvahu kritický stav ekologie a životního prostředí v těchto zemích. Poslední kapitola bych kvůli jejímu inovačnímu charakteru označil za nejpřínosnější.

Na závěr se nelze vyhnout několika málo výtkám, které jsou spíše technického charakteru. Přestože se nejedná o závažné nedostatky, které by snižovaly faktickou kvalitu publikace, snižují celkový dojem z textu. Podobně jako mnozí jiní i Věra Stojarová se setkala s problémem uvádění geografických názvů, které se jazykově liší. I když v úvodu vysvětluje, že „v případě, že je zažitá česká verze toponym, je uváděna v českém jazyce, ostatní pak v jazycích původních“ (s. 11), takovýto přístup vyvolává nesrovnalosti. Uvedu pouze některé příklady: např. na straně 87 autorka uvádí názvy kosovských měst kombinací srbských a albánských názvů, nebo název Kosova i v srbském ekvivalentu – *Kosovo* i *Metohija* (pravdou je, že v úvodu bylo poznamenáno, že takto bude postupovat v případě, že se jedná o citace ze srbských zdrojů). V textu lze najít též drobné překlepy. Jako jednu z výtek můžeme uvést též nestejněměrné uvádění originálních názvů u politických stran, kterých je v celé knize několik. V neposlední řadě by byl přijatelný také seznam zkratk, aby se méně zasvěcený čtenář mohl bezproblémově orientovat.

Posledním nedostatkem, který není zaviněn autorkou textu, ale spíše samotným prostředím, které je popisováno, je relativní „zastaralost“ některých závěrů. Ačkoliv byla publikace vydána na přelomu let 2007–2008, opět se potvrdilo tvrzení Winstona Churchilla, že „*Balkán vyprodukuje více historie, než je schopen strávit*“. Jednostranné vyhlášení nezávislosti Kosova na Srbsku je nejvíce exemplární příklad.

Přesto se Věře Stojarové podařilo zmapovat a modifikovat (v případě ekonomických hrozeb) závěry Kodaňské školy bezpečnosti a pokračovat v mapování současných trendů na balkánském poloostrově, které zahájila předchozími dvěma sborníky (Stýskalíková, Věra a Smekal, Hubert (eds.): *Zahraniční a bezpečnostní politika vybraných zemí Balkánu*. Stýskalíková, Věra a Smekal, Hubert

(eds.): *Zahraniční a bezpečnostní politika Slovinska, Chorvatska a Rumunska a vývoj bezpečnostní situace v Bosně a Hercegovině*). Publikaci *Současné bezpečnostní hrozby západního Balkánu* proto ocení především politologové a balkanisté.

Srdjan Prtina

Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity

Marcela Gbúrová (ed.):

VOLBY 2006 V ŠTÁTOCH V 4

Prešov: Vydavateľstvo PhDr. Štefan Francko, Ph.D. – Slovacontact, 2006.
374 stran.

Inštitút politológie FF PU v Prešove vydal zborník z konferencie Prešovské politologické dni. Zborník aj konferencia sa tematicky zamerali na rôzne aspekty parlamentných volieb v roku 2006 v krajinách V 4 a na Ukrajinu. S týmto konštatovaním sa spája aj prvá výhrada k zborníku – keď už sa publikovali príspevky o Ukrajine (keďže zborník hovorí aj v názve iba o krajinách V 4) – mali byť tieto príspevky aspoň preložené do slovenčiny. Rovnako mali byť preložené do slovenčiny aj príspevky z poľštiny. Iba čeština a slovenčina nie sú problematické z hľadiska porozumenia pre Slovákov a pre Čechov.

Rovnako mal byť zjednotený spôsob uvádzania zdrojov – niekedy sú poznámky pod čiarou, inokedy iba na konci textu –, a aj v texte sa používajú rôzne spôsoby uvádzania zdrojov. Nejednotné je aj uvádzanie termínov – niekedy to je Višeградská skupina (s. 32), inokedy to je Višeградská štvorka alebo aj Višeградská štvorka (s. 49).

Zborník obsahuje 35 príspevkov a úvodný príhovor, ktorý z neznámych dôvodov